

ЯКОГО ЗРОСТУ БУВ ГУЛЛІВЕР

Урок-гра за книгою Джонатана Свіфта «Мандри Гуллівера»

6 клас

Епіграф до уроку: «Душа, по-моєму, просто буває різного зросту»

Мета уроку: познайомити учнів із змістом I частини «Мандрів Гуллівера», звернути увагу на сатиричне зображення сучасної Свіфту англійської дійсності, негативних рис монархії та політичного життя Англії, показати безжальне викриття загальнолюдських гріхів та вад, розмежувати поняття гумору, сатири, гротеску; виховувати щирість, доброзичливість, ідеали людяності, добра і краси.

План уроку

1. Вступне слово вчителя.
2. Бліц-турнір між командою ліліпутів та представниками команди Гуллівера.
3. Ознайомлення із теоретичними поняттями гумору, сатири, гротеску.
4. Заключне слово вчителя.
5. Домашнє завдання.

Хід уроку

1. Вступне слово вчителя. Великих сатириків відзначає не тільки талант, гострота критичного зору, іронічність, а й наявність людської мужності, сили духу. Бо вміння говорити гірку правду сучасникам було завжди справою нелегкою. Серед імен майстрів світової сатири ім'я Джонатана Свіфта — одне з найулюбленіших. Ми знайомі з його творами з дитинства. Хто з нас не подорожував із автором у країну Ліліпутію та країну Велетнів ще у дитячому садочку?.. Пізніше ми знайомимось із «Казкою дідки», а потім замислюємось над глибоким філософським змістом сатири Свіфта. Джонатан Свіфт намагався змінити «лице людства», він же розглядав сатиру як «своєрідне дзеркало, в якому кожен, хто дивиться в нього, звичайно пізнає обличчя всіх, крім свого власного». До українського читача «Мандри Гуллівера» прийшли у львівському часописі «Дзвінок» за 1895 рік. Викривальна спрямованість творів та невичерпні дотепи приваблювали Тараса Шевченка, Лесю Українку, Павла Грабовського, Івана Франка.

2. Бліц-турнір команди ліліпутів та представників команди Гуллівера.

(Клас поділяється на дві команди, кожна з яких готує запитання для іншої).

Запитання команди Гуллівера

1. Яке відношення має Гуллівер до хірургії?
2. В якому місті і на якому кораблі починається подорож Гуллівера?
3. Як сприймають Гуллівера ліліпути?
4. Що лежало в кишенях Гуллівера?
5. Якого зросту був Гуллівер?
6. Який документ дарував йому свободу?
7. Навіщо Гулліверу знадобились окуляри?
8. Чому Гуллівер вирішив не довіряти більше монархам?

Відповіді команди ліліпутів: Гуллівер вчився спочатку на хірурга, служив хірургом на кораблях. Його подорож розпочинається у місті Брістоль на судні «Антилопа». Коли корабель потрапив у біду, Гуллівера викинуло на берег. Він потрапляє у полон до ліліпутів, які прозвали його Людиною Горою. Вони дивуються велетенським розмірам Гуллівера, сміливо подорожують на його тілі. Досліджуючи його кишені, ліліпути знайшли носовичок, табакерку, гребінець, гроші, станок для гоління, годинник. В потайній кишені він ховає окуляри, підзорну трубу. Зріст Гуллівера дорівнював у відношенні до ліліпутів 12:1, а об'єм був рівний об'єму 1728 тіл ліліпутів. Гуллівер був вимушений підписати документ, який обмежував його свободу, а також примушував працювати на ліліпутів. Саме він і означав його свободу, бо після його підписання Гуллівера звільнили від пут (парадокси Свіфта). Воюючи з кораблями Блефуску, Гуллівер захищає очі від стріл окулярами. Очі для Гуллівера — найважливіший орган. Завдяки своєму народному походженню, Гуллівер жив далеко від хитрощів та інтриг королівських дворів. Тому він вирішив не довіряти більше монархам і обрати свободу, з якою пов'язував вільну стихію — море.

Запитання команди ліліпутів

1. Який був середній зріст ліліпутів?
2. У чому полягала оригінальність манери письма ліліпутів?
3. Чим відрізняються їхні звичаї та закони від європейських?
4. На що зверталася увага при виборі кандидата на посаду?
5. Чи можна назвати виховання ліліпутів «вихованням навпаки»?
6. Чому в імператора були різні підбори?
7. Яка кара, на думку ліліпутів, була кращою?

Відповіді команди Гуллівера: Середній зріст ліліпутів дорівнює шести дюймам. Цьому відповідає і зріст тварин. Ліліпути мали хороший зір, але вони були короткозорі. Тут Свіфт сміється над вадами людей. Ліліпути мали оригінальну систему письма. Вони писали не як європейці та араби, навіть не як китайці, а як англійські дами — по діагоналі. Їхні звичаї відрізнялися від звичаїв європейців. Це, перше, закон про донощиків та шахраїв. Якщо злодій у суді доведе свою правоту, то карається звинувачуваний. Шахрайство вважалося більшим злочином, ніж крадіжка. Тут Свіфт критикує судову систему Англії, при якій невинна людина страждала, а винуватці виправали справу. При виборі кандидата на посаду звертається увага на моральні якості людини, а не на розум. Моральні ж якості можна і приховати, тому часто вищі посади обіймали люди, не гідні цього. Кандидати повинні були показати своє вміння ходити по канату, танцювати. Вони не повинні мати благородне походження і широку освіту (парадокси Свіфта). Виховання ліліпутів — це дійсно «виховання навпаки». Вони довіряють дітей державі, батьки їх майже не бачать, їм не дозволяється пестити дітей, дарувати їм іграшки (знову парадокси автора). Імператор, аби догодити двом партіям — висококаблучників і низькокаблучників — носив різні підбори. Цим автор критикує політичне життя Англії — існування двох партій — вігів і торі — та їх політичні інтриги. Ліліпути звинувачують Гуллівера у зраді, його засуджують до альтернативної кари — або повільне вмирання, або позбавлення зору. Позбавлення зору ліліпути

не вважали чимось цінним, адже можна дивитись на все очима міністрів. Тут знову автор глузує з ліліпутів. Саме зір робить людину людиною. З допомогою очей вона бачить усі вади суспільства. Ось чому їй потрібна гострота зору, тому Гуллівер і захищає зір.

Запитання вчителя

1. Чому саме ліліпутів вибрав Свіфт для сатиричного зображення?
2. Хто ж із героїв морально вищий за ліліпутів, уособлює у собі ідеали людяності, благородства, добра і краси?

Висновки учнів: Свіфт, можливо, хоче сказати, що у ліліпутів не тільки короткі ноги, але й короткий зір, короткий розум, обмежене виховання. Ідеалом людяності, добра і краси виступає у творі Гуллівер. Він вихований, щирий, людина з широкою душею і чесним серцем, взірець добра і справедливості. Система ж виховання, правління у ліліпутів не може зробити їх такими.

3. Ознайомлення із гумором, сатирою, гротеском.

Гумор — художнє відображення комічного в житті, це незлобивий сміх.

Сатира — гостре, осудливе осміяння негативного.

Гротеск — надмірне перебільшення, яке надає образу фантастичний характер, або поєднання в одному явищі несумісних, контрастних якостей.

(Читаються уривки із твору, які ілюструють ці поняття: **гумор** — про спосіб письма англійських дам, **сатира** — критика суду, системи виховання, політичного життя Англії, **гротеск** — завоювання Гуллівером флоту Блефуску).

4. Заключне слово вчителя. Сатира Свіфта — це не тільки зображення реального світу Англії. Це й спроба зазирнути в майбутнє, уявити більш щасливим і гуманним світ. Свіфт був надзвичайно прозорливим: уже на початку XVIII століття він добре знав психологію людей, закони світу та його мораль. Його Гуллівер набагато вищий за ліліпутів, він їх духовно обігнав, бо уособлює в собі ідеали людяності, добра і краси. Саме таким був ідеал людини у розумінні Свіфта. Багато поколінь людей вчаться у нього благородству і щирості. Він улюблений герой малечі і дорослих.

5. Домашнє завдання. Підготувати малюнки до тексту твору та розповідь за малюнками.

Галина Козуб
кандидат філологічних наук
м. Полтава